

Cizinci jako zdroj pracovní síly pro Prahu

07/2019

Ing. Jiří Mejstřík

Cizinci jako zdroj pracovní síly pro Prahu

7/2019

Institut plánování a rozvoje

hlavního města Prahy

Sekce strategií a politik

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019

Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu dostupná na

www.iprpraha.cz/ssp/analyzy

Obsah

Úvod	2
1. Vývoj počtu cizinců	3
1a. Vývoj celkového počtu cizinců v ČR a Praze	3
1b. Vývoj počtu cizinců podle druhu pobytu – souhrny na ČR a Prahu	4
2. Počet cizinců podle druhu pobytu a vybraných zemí – hl. m. Praha	8
2a. Země Evropské Unie	10
2b. Ostatní, tzv. 3. země	12
3. Počet cizinců podle věkové struktury a vybraných zemí – hl. m. Praha	16
3a. Země Evropské Unie	17
3b. Ostatní, tzv. 3. země	20
Shrnutí	21

Příloha

1. Metodika počtu cizinců	23
2. Právní úprava občanství v České republice	25

Úvod

„Je cizinecká populace dostatečně perspektivním zdrojem pracovních sil pro pražský trh práce?“

Na konci roku 2018 publikoval Institut plánování a rozvoje hl. m. Prahy krátkou analytickou studii o vývoji jedné z významných zdrojových složek pražského trhu práce – cizincích. Údaje této analýzy ukazují na rostoucí závislost pražského trhu práce (ale nejen jeho, neboť to platí i v podstatě o všech regionech/krajích České republiky) na příchodu osob s cizím státním občanstvím do České republiky za účelem získání zaměstnání. U některých segmentů pracovního trhu je tato závislost již v současnosti velmi silná. Ze závěrů této analýzy uvedeme několik nejdůležitějších, relevantních pro problematiku této studie:

- **Cizinecká populace tvoří 16 % obyvatel Prahy. Každý 4 - 5 zaměstnaný v Praze je cizinec!**
- Trvalým růstem se počet zaměstnaných cizinců pohybuje již kolem 200 tisíc osob a Praha je bezkonkurenčně největší regionální koncentrací těchto osob (35 % zaměstnaných cizinců celé ČR).
- Na pražském trhu práce jsou evidovány zaměstnané osoby – státní příslušníci 180 zemí. Osoby z členských zemí Evropské unie tvoří zhruba 1/3, ostatní tzv. 3. země již 2/3.
- Index růstu zaměstnaných cizinců v Praze mezi roky 2010 a 2017 dosáhl hodnoty 2,0, tzn. že se jejich počet zdvojnásobil.
- Zvýšení některých profesí je spojeno se zrychleným nárůstem cestovního ruchu Prahy a potřebou zajištění služeb pro návštěvníky i růstem spotřeby samotného pražského obyvatelstva. Jde o činnosti, kde se cizí příslušníci snáze uplatňují a navíc domácí zdroje pro posílení těchto činností jsou minimální.
- Některá odvětví resp. jednotlivé ekonomické činnosti jsou na zaměstnávání cizinců značně závislé, v řadě případů téměř existenčně.
- **Vnitřní volné zdroje pracovních sil v ČR nepostačují bilančně ani reálně k případnému pokrytí potřeby pražského trhu práce.** A to jak v počtu, tak v potřebné profesní skladbě.
- Mezi zeměmi EU28 je v České republice míra nezaměstnanosti mužů i žen nadále nejnižší a ČR je již naopak na druhé příčce s nejvyšší mírou zaměstnanosti ve věku 20–64 let, což potvrzuje omezenost volných tuzemských zdrojů.
- **Cizinci se stali pro Prahu nejméně ve střednědobém horizontu nezastupitelným zdrojem pracovní sil, který je flexibilnější než tuzemská pracovní síla a přijímá některé méně atraktivní podmínky pracovního uplatnění.**

Do jaké míry je z krátkodobého (pouze?) hlediska možné nedostatek pracovníků částečně zmírnit zapojením tzv. odrazených osob (osoby ekonomicky neaktivní, jež jsou ale ochotny pracovat) nebo usnadněním podmínek pro zaměstnávání cizinců i ze zemí mimo EU je již dnes k diskusi. Podle názoru některých odborníků pak bude „*Ze střednědobého a dlouhodobého pohledu hlediska ekonomického růstu důležité zajistit, aby vzdělávací systém lépe vybavil absolventy dovednostmi potřebnými při výkonu některých profesí v kontextu digitalizace a robotizace ekonomiky, včetně těch, které zajistí jejich budoucí flexibilitu a adaptabilitu. Na straně poptávky bude třeba modernizovat výrobní a jiné postupy, a zmírnit tak nezbytnou intenzitu zapojení pracovní síly.*“ (Národní program reforem České republiky 2018 – Návrh na projednání na PV-EU).

Je však otázkou, zda realizace takových opatření na straně tuzemské nabídky pracovní síly bude vytvářet dostatečné zdroje k pokrytí i těch pracovních míst (profesí), které ve velké míře zajišťují dnes právě cizí státní příslušníci a které, třeba v určité modifikované formě, budou existovat i v budoucnu. Tento problém pak je nezbytné dát do souvislosti s nepříliš příznivým prognózovaným demografickým vývojem tuzemské populace.

Následující text proto obsahuje doplňující informace k předchozím analýzám, které blíže ilustrují tuto důležitou část pražské populace a tedy i zdrojů zaměstnanosti, která se podle našeho názoru i dlouhodobě jeví jako nezastupitelný potenciál živé práce, zajišťující existenční potřeby hlavního města ČR. Protože nejde pouze o stávající absolutní počty cizinecké populace, ale i o další faktory, zaměřili jsme se i na některé konkrétnější demografické charakteristiky (věková struktura) i další identifikace (druhy pobytu), které mohou nesporně determinovat jeho vývoj a stabilitu. Některé další mimoekonomické faktory, např. zahraničně-politické, mohou budoucí vývoj v menším či větším rozsahu ovlivnit. Toto není předmětem předkládaného rozboru, je ale skutečností, že v uplynulém desetiletí, přes určité vlivy tohoto charakteru, byl vývoj bez mimořádných výkyvů a obdobný trend se jeví pravděpodobný i v následujícím období.

Analýza vychází z údajů Českého statistického úřadu, zpracování zdrojů Cizinecké policie ČR a propočty IPR.

1. Vývoj počtu cizinců

Česká republika do současné doby nebyla zasažena masivními migrujícími proudy osob, kdy impulsy tohoto mezikontinentálního i mezistátního pohybu jsou často z oblasti politické, nad rámec individuálního ovlivnění, pro člověka životně existenční. Rozhodující důvody migrace zahraničních osob do České republiky jsou ekonomické, prvořadě však získání zaměstnání. Platí to zejména o Praze, jejíž trh práce je nejen ze všech regionů ČR absolutně největší, ale také odvětvové a profesně velmi rozmanitý. V posledních letech nabídka nových pracovních míst překračuje výrazně pražské lokální zdroje a nenalézá své pokrytí i v celkových zdrojích vnitřních - republikových. Zajištění potřeb pražské ekonomiky cizinci se tak zvyšuje a tento nárůst se odráží logicky i v celkovém zvyšování počtu osob s cizí státní příslušností.

V průběhu roku se počet cizinců pobývajících v Praze mění. Je to dáno určitým (nezanedbatelným) počtem sezónních pracovníků, krátkopobytových zaměstnání, účelem pobytu, a to i u déle pobývajících osob (studenti, rodinní příslušníci, apod.) nebo termínovaným ukončením pracovních poměrů aj. Z hlediska potřeb trhu práce mohou být i kapacitně zajímavé počty druhých pracovních úvazků.

1a. Vývoj celkového počtu cizinců

Pokud jsou osoby - cizí státní příslušnosti s déletrajícím pobytom významným zdrojem pro pražský (i celostátní) trh práce, potom jejich absolutní počet i některé další demografické charakteristiky tento zdroj determinují. Praha je dlouhodobě prioritním „odběratelem“ tohoto zdroje, s řadou individuálních odlišností oproti celostátnímu průměru i jednotlivým krajům.

TABULKA / 01

VÝVOJ POČTU CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČR A PRAHY (TRVALÉ POBYTY A DLOUHODOBÉ POBYTY NAD 90 DNŮ), 2004 - 2018

Rok	Počet cizinců celkem		Podíl Praha/ČR	Rok 2004=100	
	ČR	Praha		ČR	Praha
2004	254 294	77 922	30,6	100	100
2006	321 456	103 482	32,2	126,4	132,8
2008	437 565	141 841	32,4	172,1	182,0
2010	424 291	148 447	35,0	166,9	190,5
2011	434 153	160 783	37,0	170,7	206,3
2012	435 946	162 715	37,3	171,4	208,8
2014	449 367	166 332	37,0	176,7	213,5
2016	493 441	184 264	37,3	194,0	236,5
2017	524 142	195 068	37,2	206,1	250,3
2018	566 931	206 656	36,5	222,9	265,2

Bez cizinců s platným azylem na území ČR.

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, Český statistický úřad

Počet cizinců v Praze překročil 200 tisíc osob a jejich podíl na této kategorii obyvatel České republiky překračuje již téměř 10 let jednu třetinu. Na území celé České republiky počet cizinců v posledních letech však rostl obdobně dynamicky a od počátku roku 2017 překračuje výše 500 tisíc osob. Ke konci roku 2018 každý šestý/sedmý obyvatel Prahy (16 %) byl cizí státní příslušník (v ČR činil podíl cca 5,5 %, tzn. každý šestnáctý obyvatel). Podle evidence je růst počtu cizinců v Praze pravidelný, několik posledních let překračuje meziroční přírůstek 10 tisíc osob (!). Z hlediska trhu práce to potvrzuje naše dřívější zjištění, že propad „čistě lokálních domácích“ zdrojů zaměstnanosti je nahrazován zejména nabídkou pracovních sil ze zahraničí.

1b. Vývoj počtu cizinců podle druhu pobytu – souhrny za ČR a Prahu

Již před několika lety statistické údaje ukázaly nejen na zvyšování, ale také na stabilizaci cizinecké populace. To se projevilo v růstu podílu trvalých pobytů, kdy velká část osob dosáhla pěti let přechodného pobytu na území České republiky (resp. podmínek stanovených specificky pro státy začleněné do EU a další vybrané státy) a může tak požádat o trvalý pobyt. V roce 2013 poprvé v historii ČR překročil podíl těchto osob (cizinců) s trvalým pobytom 50 %. („Zejména pro osoby ze zemí mimo EU znamená trvalý pobyt výrazně zjednodušení jejich postavení, kdy nejsou odkázáni na povolení k pobytu vázané na konkrétní účel“, D. Chytíl, odbor statistiky obyvatelstva ČSÚ, 2/2014). Tento růstový trend se týká především osob z nečlenských zemí Evropské unie. Na druhé straně u občanů EU je podíl osob s trvalým pobytom výrazně nižší, neboť vzhledem k volnému pohybu osob na území EU pro občany členských zemí nepředstavuje trvalý pobyt zásadní změnu jejich statusu. (Podrobněji viz Příloha)

Celkový vývojový trend v Praze je obdobný jako celorepublikový. Odlišnosti vyplývají zejména z poměru trvalých a přechodných pobytů u některých zemí (rozdíly mohou být výrazně diferencované i mezi jednotlivými krajji).

TABULKA / 02

CIZINCI ZEMÍ EU + ISLANDU, NORSKA, ŠVÝCARSKA A LICHENŠTEJNSKA SE ZAEVIDOVANÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY (PRAHY) A CIZINCI 3. ZEMÍ SE ZAEVIDOVANÝM POVOLENÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY (PRAHY) K 31. 12. 2018 (TZN. CELKOVÁ CIZINECKÁ POPULACE)

Důvod pobytu	Hlavní město Praha			Celkem ČR		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Přechodně	58 551	46 252	104 803	168 733	107 519	276 252
Trvale	53 129	48 724	101 853	153 430	137 249	290 679
Celkem	111 680	94 976	206 656	322 163	244 768	566 931

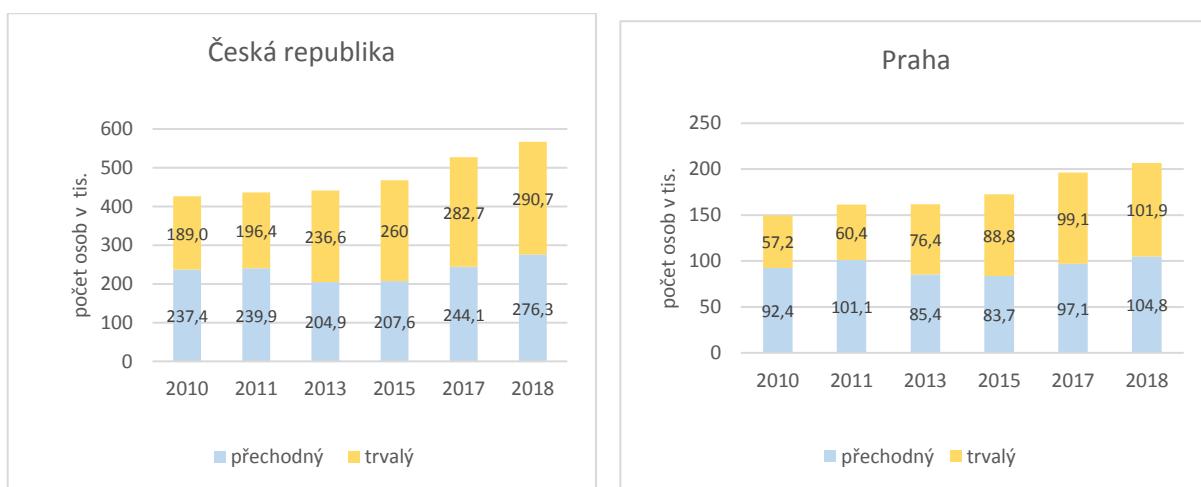
Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

V případě Prahy nejsou rozdíly jak u souhrnu za skupiny s rozdílným pohlavím, tak u celkového počtu osob přechodně a trvale pobývajících příliš velké. Zřetelnější rozdíly jsou naopak u údajů za celou Českou republiku, kde počet žen s trvalým pobytom značně přesahuje počet žen s přechodným pobytom. Tato skutečnost má za následek, že zatímco v Praze bylo registrováno více cizinců s přechodným pobytom (s minimálním přesahem), v souhrnu za ostatní území ČR převládly osoby již s pobytom trvalým.

Lze konstatovat, že nepokračovala tendence rychlého růstu podílu cizích státních příslušníků s trvalým pobytom, zřejmá kolem roku 2010 a kulminující v roce 2015 (viz úvodní odstavec této podkapitoly – překročení 50% podílu trvalých pobytů v roce 2013). Tento trend však může být jen dočasný. **Absolutně však počet cizinců s trvalým pobytom významně vzrostl**, což je dánovo velkým absolutním přírůstkem všech pobývajících cizinců (tj. nárůst o plných 100 tisíc osob v ČR a v Praze o více než 45 tisíc osob s trvalým pobytom mezi roky 2010 a 2018) – viz následující graf.

GRAF / 01

VÝVOJ POČTU CIZINCŮ PODLE KATEGORIE POBYTU V ČR A PRAZE V LETECH 2010 – 2018

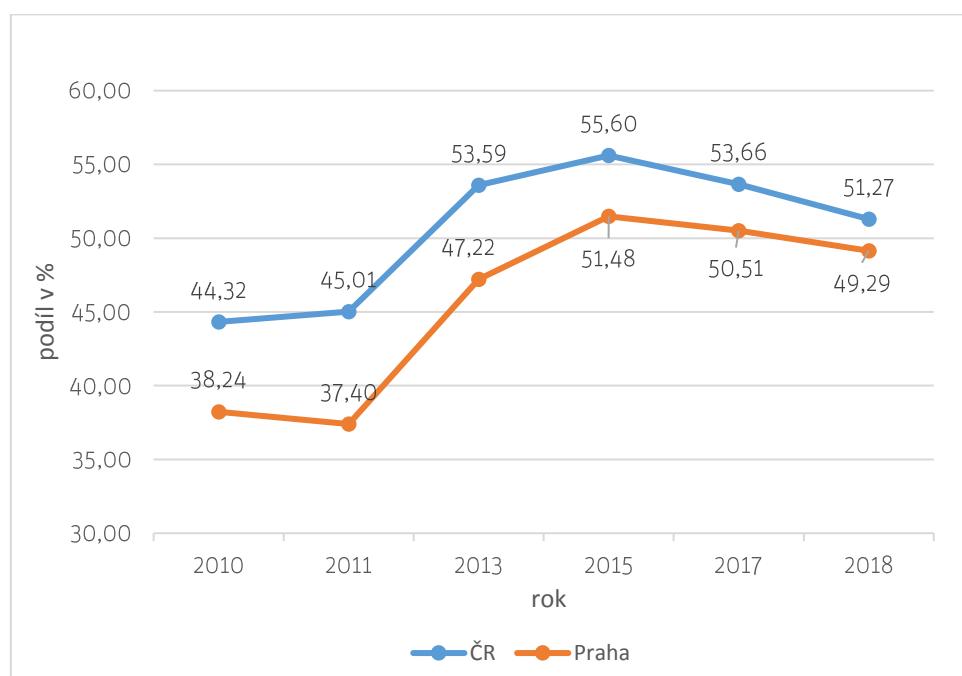
Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Pro hodnocení stability tohoto zdroje pro trh práce je důležitý fakt, že případné ekonomické problémy (v ČR kulminující kolem roku 2010) se dotýkají především cizinecké populace s přechodným pobytom, kdy zaměstnavatelé omezují nejen příjem nových pracovních sil, ale častěji uvolňují práce krátkodobě působící zaměstnance a zemi opouštějí i cizinci ze zemí EU bez potřeby se stabilizovat. Naopak cizinci s trvalým pobytom jsou již pro zaměstnavatele svým zapracováním větší jistotou a cizinci samotní z řady sociálních (existenčních) důvodů hledají možnosti dalšího setrvání na území republiky. Důsledkem je skutečnost, že od roku 2010 byl ve všech letech jak v Praze, tak na ostatním území České republiky jako celku zaznamenán meziroční přírůstek, tzn. i v době ekonomické recese. Na druhé straně mezi roky 2011 a 2013 (v Praze až 2015) dochází k výraznému poklesu počtu cizinců s přechodným pobytom. V dalším období se sice masivně zvyšuje počet příchozích, ale zvyšování počtu trvalých pobytů je nižší vzhledem k časovým podmínkám udělení tohoto statusu.

Průběh vývoje vyjádřený podílem trvalého pobytu na celkovém počtu za posledních necelých 10 let ukazuje následující graf.

GRAF / 02

VÝVOJ PODÍLU CIZINCŮ S TRVALÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČESKÉ REPUBLIKY A PRAHY V LETECH 2010 – 2018, V %

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Graf potvrzuje, že velmi rychlý růst podílu trvalých pobytů po roce 2010 vrcholil jak v celé ČR, tak v Praze v roce 2015. V následujícím období byl sice zaznamenán mírný pokles, v Praze ale s menší progresí. Důvody tohoto vývoje lze nalézt v mimořádném nárůstu celkového počtu cizinců (jak v ČR, tak Praze) v posledním období. Tyto osoby, pokud se stabilizovaly na území ČR, ještě nedosáhly časové hranice umožňující udělení statusu trvalého pobytu (viz příloha). Nesporně jsou však z velké části potenciálem k posílení této složky cizinecké populace v nejbližších několika letech.

Pro úplnost je třeba uvést, že tyto rozdíly mezi typy pobytu neovlivňují výrazně celkovou relaci mezi skupinami mužů a žen, i když existuje určitý rozdíl mezi Prahou a ostatním územím ČR. Zatímco v Praze na konci roku 2018 bylo mužů o cca 17 tisíc více než žen (ženská složka činí 46 %), za celou ČR dosahuje obdobný rozdíl téměř 80 tisíc ve prospěch mužů (v souhrnu krajů mimo Prahu skupina žen překračuje těsně 40% hranici).

Zajímavé a také důležité je vyhodnocení druhů pobytu podle zdrojových zemí. Údaje naznačují, že jde o trvalejší tendenci, kterou je nezbytné registrovat z řady aspektů – sociálně-politických, demografických apod. (Osoby s trvalým pobytom mají přístup k veřejnému zdravotnímu pojištění, právo na dávky sociální podpory a mají nárok na zaměstnání a na podnikání.) Dále uvedené Tabulky / 03-06 obsahují základní informativní přehled o sledovaných agregovaných politicko-geografických teritoriích.

TABULKA / 03

POČET CIZINCŮ NA ÚZEMÍ ČR A PRAHY K 31. 12. 2018 PODLE GEO-POLITICKÉHO TERITORIA PŮVODU, POČET OSOB

	Hlavní město Praha			ČR celkem			ČR bez Prahy		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Evropská Unie */	41 276	28 322	69 598	141 907	91 584	233 491	100 631	63 262	163 893
3. země **/	70 404	66 654	137 058	180 256	153 184	333 440	109 852	86 530	196 382
Celkem	111 680	94 976	206 656	322 163	244 768	566 931	210 483	149 792	360 275

*/ Cizinci zemí EU + Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se zaevidovaným pobytom na území České republiky

**/ 3. země – termín používaný statistickou službou k pojmenování ostatních zemí mimo EU a zemí se zjednodušenými (obdobnými) pobytovými pravidly pro země EU - Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

TABULKA / 04

PODÍL SKUPIN CIZINCŮ PODLE GEO-POLITICKÉHO TERITORIA PŮVODU NA ÚZEMÍ PRAHY A ČR K 31. 12. 2018, V %

	Praha	Celkem ČR	ČR bez Prahy
Evropská Unie */	33,68	41,19	45,49
3. země **/	66,32	58,81	54,51
Celkem	100	100	100

*/ Cizinci zemí EU + Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se zaevidovaným pobytom na území České republiky

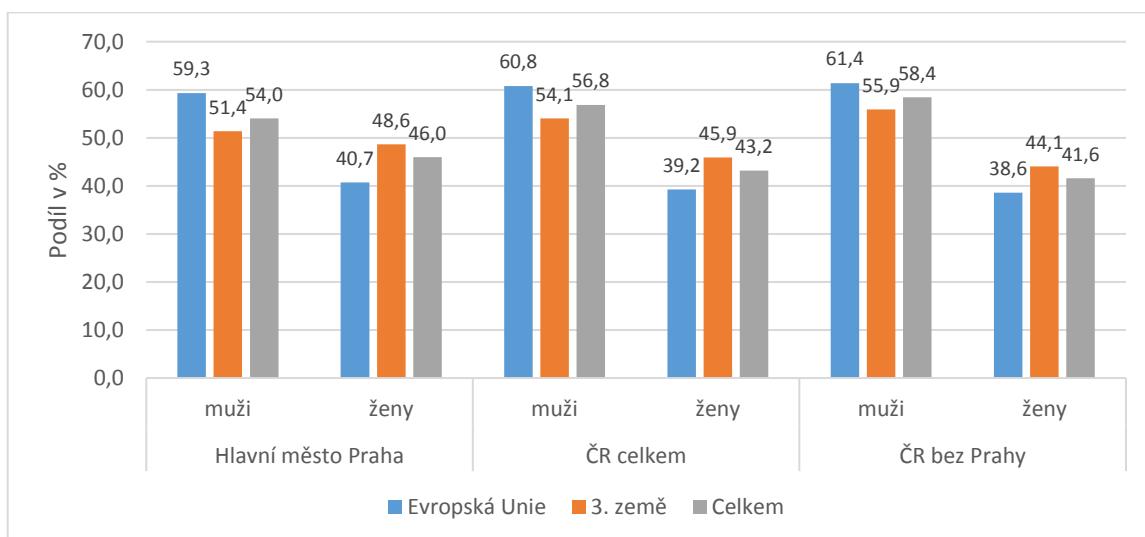
**/ 3. země – termín používaný statistickou službou k pojmenování ostatních zemí mimo EU a zemí se zjednodušenými (obdobnými) pobytovými pravidly - Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Zatímco v Praze z více než 200 tisíc cizinců tvoří pouze 1/3 občané ze státní příslušnosti ze zemí Evropské unie, na ostatním území je to v průměru více než 45 %. Naopak v případě osob s občanstvím v tzv. 3 zemích je tento podíl obrácený – v Praze plně 2/3 (přes 66 %), na ostatním území podíl přesahuje jen málo ½ (54 %).

GRAF / 03

PODÍL SKUPIN CIZINCŮ PODLE POHLAVÍ A GEO-POLITICKÉHO TERITORIA PŮVODU NA ÚZEMÍ PRAHY A ČR K 31. 12. 2018, V %

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Relace mezi jednotlivými skupinami podle pohlaví jsou nejzřetelnější u zemí EU, kde činí saldo cca 20 procentních bodů (dále také p.b.) ve prospěch mužské složky. Platí to o všech sledovaných územích. V případě 3. zemí je genderový rozdíl v Praze

minimální, avšak na ostatním území ČR je diferencia více než 10 p.b. Rozdíly v zastoupení ženské populační složky v souhrnu nejsou velké, a to jak při srovnání jednotlivých hodnocených území, tak i podle geo-politických teritorií. Z hlediska významného aspektu, který označuje délku pobytu, tj. trvalého pobytu, jsou však rozdíly velmi markantní.

TABULKA / 05

PODÍL CIZINCŮ S TRVALÝM POBYTEM NA ÚZEMÍ ČR A PRAHY NA CELKOVÉM POČTU CIZINCŮ K 31. 12. 2018, PODLE GEO-POLITICKÉHO SESKUPENÍ, V %

Země původu	Hlavní město Praha			Celkem ČR			ČR bez Prahy		
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem
Evropská Unie */	28,76	35,27	31,41	32,08	46,03	37,55	33,44	50,84	40,16
3. země **/	58,60	58,11	58,36	59,86	62,08	60,88	60,67	65,13	62,64
Celkem	47,57	51,30	49,29	47,62	56,07	51,27	47,65	59,10	52,41

*/ Cizinci zemí EU + Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska se zaevidovaným pobytom na území České republiky; jejich souhrn je v tabulkách označen jako EU+

**/ 3. země – termín používaný statistickou službou k pojmenování ostatních zemí mimo EU a zemí se zjednodušenými (obdobnými) pobytovými pravidly - Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Údaje v předchozím textu - grafech či tabulce - jsou více-méně statickým obrazem současného stavu nebo souhrnným přehledem, resp. neudávají některé podrobnější informace o vnitřních změnách. Mezi takové patří rozdílnost vývoje jednotlivých skupin zemí pokud jde o celkový počet cizinců, tak i charakter pobytu. Srovnání údajů za roky 2011 a 2018 v případě trvalých pobytů jednoznačně ukazuje na výrazný růst atraktivity hlavního města Prahy pro země mimo Evropskou Unii. (Platí to však i pro celou ČR). Respektování tohoto trendu růstu podílu trvalých pobytů je velmi důležité a je třeba jej sledovat nejen jako celek, ale i v podrobnější struktuře podle jednotlivých zemí.

TABULKA / 06

VÝVOJ PODÍLU CIZINCŮ S POBYTEM CELKEM A TRVALÝM POBYTEM NA CELKOVÉM POČTU CIZINCŮ NA ÚZEMÍ PRAHY K 31. 12., PODLE GEO-POLITICKÉHO SESKUPENÍ, ROK 2011 A 2018, V %

	Pobyt celkem		Trvalý pobyt	
	2011	2018	2011	2018
Evropská Unie	26,61	33,68	29,76	31,41
3. země	73,39	66,32	40,15	58,36
celkem	100	100	37,38	49,29

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Z údajů v tabulkách 05 a 06 jsou u hodnocené kategorie osob s trvalým pobytom patrné rozdíly mezi vymezeným zdrojovým územím. Platí to jak z hlediska alokace pobytu, tak z hlediska teritoria původu a v některých případech i z pohledu skupin podle pohlaví. Hlavní poznatky z analýzy lze shrnout do následujícího přehledu:

- Stabilní tempo růstu migrace ze zemí EU – zejména států býv. socialistického bloku, a naopak silné ekonomické a politické vlivy zpomalující migraci z ostatních zemí býv. SSSR (3. zemí) po roce 2010, znamenaly růst podílu zemí EU na celkovém počtu cizinců v Praze – celkový trend však není zasažen „dramatickými“ výkyvy.
- Tento vývoj však nebyl totožný u trvalých pobytů. Zatímco podíl trvalých pobytů občanů zemí EU v podstatě v posledních 7 letech stagnoval, nárůst podílu trvalých pobytů ostatních 3. zemí byl mimořádně vysoký (o téměř 20 p. b.) a v roce 2018 téměř 60 % občanů 3. zemí pobývalo na území Prahy s trvalým statusem.
- Podíl trvalých pobytů jak celkového počtu cizinců ze zemí EU, tak zejména mužské složky, je oproti průměru za ostatní (3.) země zřetelně nižší – do určité míry je to dán volnějšími podmínkami pobytu občanů EU, ale může znamenat i menší stabilitu jako zdroje pracovní síly pro Prahu.
- Rozdíly mezi rozsahem zastoupení trvalých pobytů osob z 3. zemí a osob z členských zemí EU jsou zcela zásadní! U všech zjištěvaných ukazatelů překročily podíly v případě 3. zemí hodnoty 50 % (tzn. polovinu) pobývajících osob, u některých položek je atakována hranice 2/3.

- Celkový podíl cizinců ze zemí EU v kategorii trvalého pobytu je v Praze výrazně nižší než na ostatním území republiky (téměř o 10 procentních bodů).
- Značný rozdíl je mezi Prahou a souhrnem ostatních krajů u ženské složky, kdy na území mimo Prahu překročil v r. 2018 podíl cizinek z EU 50 % celkového počtu občanů členských zemí, ale v samotné Praze se tento podíl dostal pouze těsně nad 30 %.
- Patrná je diference mezi Prahou (téměř dvojnásobné zastoupení cizinecké populace z 3. zemí oproti EU) a ostatními kraji (kde je zastoupení občanů 3. zemí „pouze“ o cca 50 % větší).
- Rozdíly skupin podle pohlaví i území v ČR jsou v podstatě minimální; zřetelnější je oproti Praze pouze intenzita zastoupení ženské složky u 3. zemí.

Z rozboru vyplývá, že podíl trvalých pobytů je vysoký a lze ho označit za stabilní, ale podle teritoria původu výrazně diferencovaný. Potřebu sledování a podrobného zkoumání potvrzuje okolnost, že zastoupení trvalých pobytů je jednoznačně vyšší u osob přicházejících z 3. zemí, tedy mimo Evropskou unii (plus zemí se zjednodušenými (obdobnými) pobytovými pravidly - Islandu, Norska, Švýcarska a Lichtenštejnska).

Naplňuje to předpoklad, že možnosti volného pohybu osob na území EU pro občany členských zemí nepředstavuje trvalý pobyt zásadní změnu jejich statusu. Je však otázkou, zda tento nižší podíl občanů EU resp. trend jeho snižování v posledních letech není důsledkem určitého poklesu existenční atraktivity (ekonomické, sociální apod.) v České republice. Pozornost si zaslouží i rozbor případných důvodů vyplývajících z tlaku přicházejících občanů třetích zemí na trhu práce, apod.

2. Počet cizinců podle druhu pobytu a vybraných zemí – hl. m. Praha

Předchozí text obsahoval některé souhrnné údaje, základní vývojové trendy uplynulého období a srovnání Prahy s ostatním územím České republiky. Následující kapitola navazuje některými podrobnějšími daty o složení cizinecké populace ve vztahu k jejich zemí původu, resp. státní příslušnosti na území samotného hlavního města Prahy. Tyto údaje se jeví již ve střednědobém horizontu jako významné ježména ve vztahu k některým značným odlišnostem mezi jednotlivými zeměmi. Vstupní tabulka a dva grafy ukazují základní strukturu cizinecké populace. Obsahuje vývoj počtu zhruba 20 nejvíce zastoupených zemí z celého souboru (nad 2 500 osob v roce 2018), jejichž státní příslušníci byli evidováni pobytom v Praze v roce 2012 a 2018.

TABULKA / CZ

ZEMĚ S NEJVĚTŠÍM POČTEM CIZINCŮ NA ÚZEMÍ PRAHY V ROCE 2012 A 2018, POČET OSOB

Země	Počet osob		Země	Počet osob	
	2018	2012		2018	2012
Ukrajina	51 118	49 214	Kazachstán	3 916	2 958
Slovensko	31 594	23 392	Polsko	3 506	2 617
Rusko	23 993	20 277	Itálie	2 994	1 716
Vietnam	13 047	10 892	Francie	2 913	1 976
Spojené státy	6 584	4 496	Maďarsko	2 646	499
Čína	5 131	4 024	Bělorusko	2 551	2 042
Bulharsko	4 782	2 867	Indie	2 513	707
Rumunsko	4 177	1 215	Ostatní EU+	8 830	6 493
Velká Británie	4 109	3 149	Ostatní 3. země	28 205	26 917
Německo	4 047	3 287	Cizinci celkem	206 656	162 715

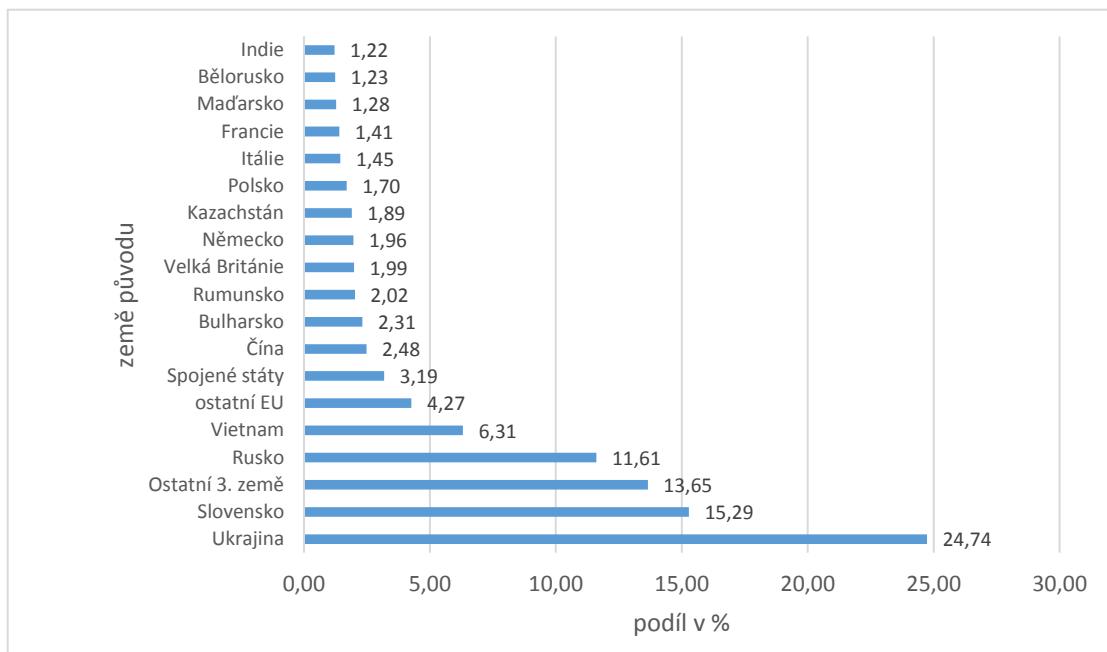
Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, Český statistický úřad

Počet Ukrajinců již přesáhl 50 tisíc a první tři země (Ukrajina, Slovensko a Rusko) překročily 100 tisíc osob a jejich souhrn překročil podíl 50 % všech cizinců. (Počet obyvatel se státní příslušností ze zemí dřívějšího SSSR překročil 90 tisíc a tempo nárůstu některých z nich patří mezi nejvyšší.) Nadprůměrné tempo růstu je patrné i v případě dalších 3. zemí – Spojené státy

nebo Indie. V případě zemí EU bylo zaznamenáno tempo zvýšení překračující výrazně průměr např. u Maďarska, Rumunska, Bulharska, ale také i u občanů Slovenska.

GRAF / 04

PODÍLY ZEMÍ S NEJVĚTŠÍM POČTEM CIZINCŮ*/ NA ÚZEMÍ PRAHY V ROCE 2018, V %

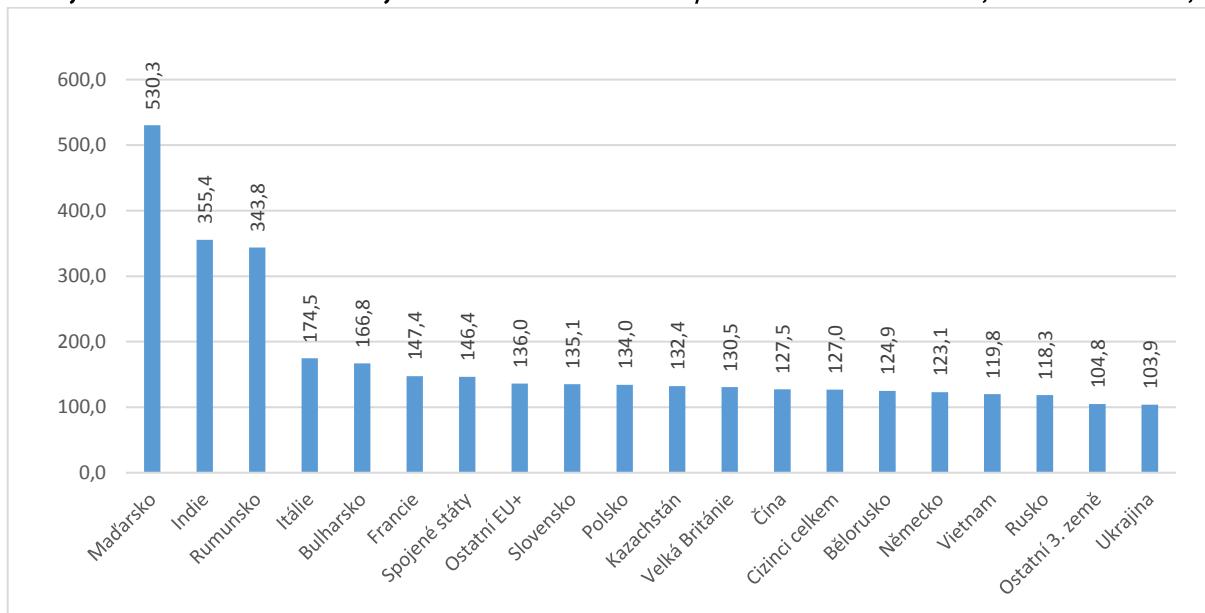
*/ země s počtem vyšším než 2,5 tisíce osob s příslušným státním občanstvím v roce 2018

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Každý čtvrtý cizinec s pobytom v Praze byl občan Ukrajiny. Tento masívni příchod (přes nízký relativní růst – viz následující graf 05) má nesporně své důvody ekonomické, ale zasloužil by i rozbor ve vztahu k dlouhodobým vlivům na bilanci pracovních kapacit ve zdrojové zemi. A to zejména ve vazbě na připravované legislativní změny, které specificky pro ukrajinskou populaci ve zvýšeném objemu zjednoduší pobyt v České republice (dlouhodobě s velkou pravděpodobností spojený i s vlivy mimo pracovní trh).

GRAF / 05

VÝVOJ POČTU CIZINCŮ ZEMÍ S NEJVĚTŠÍM POČTEM CIZINCŮ*/ V PRAZE DO ROKU 2018, ROK 2012 = 100, V %

*/ země s počtem vyšším než 2,5 tisíce osob s příslušným státním občanstvím v roce 2018

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Ve všech případech nejpočetněji zastoupených zemí se počet jejich občanů ve sledovaném období zvýšil. Procentní vyjádření sice ovlivňuje absolutní počet pobývajících osob z příslušné země, ale významný nárůst se dotýká i zemí s absolutně silným zastoupením (Slovensko, USA). Vysoký relativní růst v případě Maďarska a také Rumunska jsme zaznamenali již při předchozí analýze IPR o pražském trhu práce. Překvapivý je růst občanů Indie, ale i některých zemí Evropské unie.

Vzhledem k některým odlišnostem charakteru pobytu jsou dále země rozděleny podle hlediska geopolitických formací, resp. na země Evropské unie a ostatní.

2a. Země Evropské unie

TABULKA / Q8

PODÍLY OBČANŮ VYBRANÝCH ZEMÍ EU NA CELKOVÉM POČTU CIZINCŮ EU (S PODÍLEM VĚTŠÍM NEŽ 1 %) A CIZINCŮ ZE VŠECH ZEMÍ CELKEM – NA ÚZEMÍ PRAHY, V %

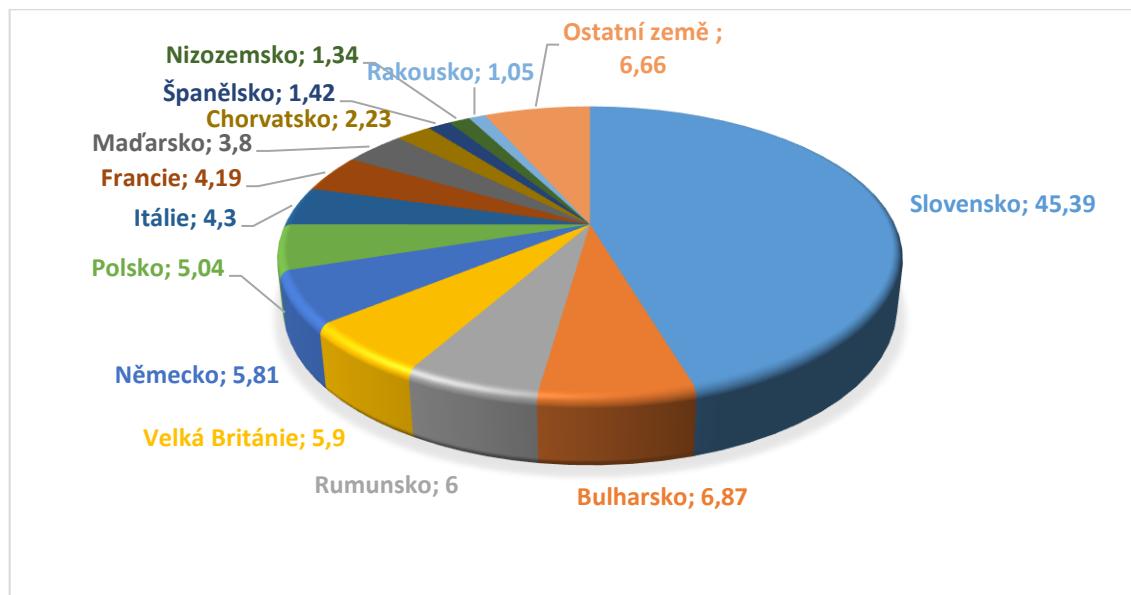
Země	Podíl v % ze zemí EU	Podíl v % cizinci celkem	Země	Podíl v % ze zemí EU	Podíl v % cizinci celkem
Slovensko	45,39	15,29	Francie	4,19	1,41
Bulharsko	6,87	2,31	Maďarsko	3,80	1,28
Rumunsko	6,00	2,02	Chorvatsko	2,23	0,75
Velká Británie	5,90	1,99	Španělsko	1,42	0,48
Německo	5,81	1,96	Nizozemsko	1,34	0,45
Polsko	5,04	1,70	Rakousko	1,05	0,35
Itálie	4,30	1,45	Ostatní země EU	6,66	2,24

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Zastoupení jednotlivých zemí je velmi rozdílné. V případě Slovenska je velký počet logicky dán historickým vývojem, který potvrzuje dlouhodobou a trvající atraktivitu Prahy pro jeho občany. U některých ze zemí EU (Bulharsko, Rumunsko) je zřetelné zvýšení zájmu v posledních letech. Země býv. socialistického bloku tvoří ze souhrnu občanů zemí Evropské unie plných 70 %.

GRAF / Q6

PODÍLY OBČANŮ VYBRANÝCH ZEMÍ EU NA CELKOVÉM POČTU CIZINCŮ EU, V %

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Pokud jde o již zmíněný vztah k tématu analýzy, kterým je potenciální zdroj cizinecké populace pro pražský trh práce, je významným indikátorem právě podíl osob s trvalým pobytom, který naznačuje úroveň jejich stabilizace. Vzhledem ke krátkodobosti vývoje i obměny osob nelze plně identifikovat trendy mobility cizinců v rámci České republiky, ale k příliš rozsáhlému stěhování nedochází. V případě Prahy pak navíc působí faktor případného stěhování do blízkého zázemí města, takže pro pražský trh práce tento zdroj zůstává v podstatě zachován.

TABULKA / 09

POČTY CIZINCŮ ZE ZEMÍ EU PODLE TYPU POBYTU NA ÚZEMÍ PRAHY K 31. 12. 2018 A PODÍL TRVALÉHO POBYTU, V %

Země EU	Pobyt celkem			Z toho trvale			Podíl trvalého pobytu v % celkem
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	
Slovensko	16 675	14 919	31 594	5 207	5 813	11 020	34,9
Bulharsko	2 806	1 976	4 782	1 006	807	1 813	37,9
Rumunsko	2 414	1 763	4 177	516	444	960	23,0
Velká Británie	3 039	1 070	4 109	782	187	969	23,6
Německo	2 763	1 284	4 047	697	454	1 151	28,4
Polsko	1 840	1 666	3 506	480	749	1 229	35,1
Itálie	2 327	667	2 994	663	170	833	27,8
Francie	1 991	922	2 913	465	165	630	21,6
Maďarsko	1 561	1 085	2 646	165	172	337	12,7
Chorvatsko	960	591	1 551	652	415	1 067	68,8
Španělsko	654	331	985	136	73	209	21,2
Nizozemsko	676	259	935	151	46	197	21,1
Rakousko	541	189	730	186	69	255	34,9
Řecko	454	220	674	128	70	198	29,4
Irsko	457	147	604	97	29	126	20,9
Švédsko	354	180	534	93	57	150	28,1
Belgie	275	103	378	65	24	89	23,5
Litva	172	163	335	51	62	113	33,7
Portugalsko	213	103	316	41	14	55	17,4
Lotyšsko	143	133	276	24	39	63	22,8
Slovinsko	170	106	276	64	37	101	36,6
Finsko	156	110	266	27	15	42	15,8
Dánsko	167	74	241	38	12	50	20,7
Estonsko	60	65	125	16	17	33	26,4
Kypr	66	37	103	24	9	33	32,0
Malta	18	8	26	3	2	5	19,2
Lucembursko	7	2	9	3		3	33,3
Celkem EU	40 959	28 173	69 132	11 780	9 951	21 731	30,6
Švýcarsko	178	97	275	65	33	98	22,9
Norsko	112	43	155	21	4	25	35,6
Island	26	9	35	7	1	8	16,1
Lichtenštejnsko	1	0	1	0	0	0	0,0
Celkem EU+	41 276	28 322	69 598	11 873	9 989	21 862	31,4

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Podíly jsou dosti rozdílné a nelze jednoznačně určit nebo sumarizovat podle typu zemí důvody jednotlivých druhů pobytu. Ve skupině býv. socialistických zemí jsou výrazněji nad průměrem státy s nejpočetněji zastoupenými občany – Slovensko, Bulharsko, Polsko. Určitými extrémy jsou na jedné straně Chorvatsko – téměř 70 %, na opačné straně Maďarsko – necelých 13 %. V prvním případě je to zjevně důsledek extrémní situace devadesátých letech při válečném konfliktu částí býv. Jugoslávie, v druhém pak rychlým růstem počtu migrantů z Maďarska, který se odehrál teprve v posledních letech (příp. masivnější zastoupení sezónnosti). Až na výjimku – Rakousko – všechny státy západní Evropy s větším počtem pobývajících občanů nedosahují průměru, některé dosti výrazně.

Pokud analyzujeme soubor občanů uvedených zemí podle pohlaví, jsou patrné rovněž značné rozdíly. U všech zemí však stále převažují muži. Následující tabulka obsahuje prvních 10 zemí EU s největším počtem pobývajících osob s jejich státní příslušností.

TABULKA /10

PODÍL ŽEN Z CELKOVÉHO POČTU OBČANŮ PŘÍSLUŠNÉ ZEMĚ A PODÍL ŽEN S TRVALÝM POBYTEM Z CELKOVÉHO POČTU ŽEN PŘÍSLUŠNÉ ZEMĚ, STÁTY EU S NEJVĚTŠÍM POČTEM OSOB, V %, K 31. 12. 2018

Země	Podíl žen počet celkem v %	Podíl žen trvalý pobyt v %	Země	Podíl žen počet celkem v %	Podíl žen trvalý pobyt v %
Slovensko	47,2	39,0	Itálie	22,3	25,5
Bulharsko	41,3	40,8	Francie	31,7	17,9
Rumunsko	42,2	25,2	Maďarsko	41,0	15,9
Velká Británie	26,0	17,5	Chorvatsko	38,1	70,2
Německo	31,7	35,4	EU28 celkem	40,8	35,3
Polsko	47,5	45,0			

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

V případě zemí býv. socialistického bloku vesměs překračuje podíl žen průměr EU28, zatímco u zemí západní Evropy se pohybují podíly o 10 až 20 p.b. pod průměrem. Důležitým zjištěním je pak i nadprůměrný podíl u většiny býv. socialistických zemí u skupiny žen s trvalým pobytom. Znamená to, že velká část imigrantů-žen z těchto zemí je již (více-méně) stabilizována v populaci struktury města Prahy.

2b. Ostatní, tzv. 3. Země

Mimo státy Evropské unie jsou v pražské populaci zastoupeny státní příslušníci ze 150 zemí celého světa. Pro globalizaci charakteristický velký pohyb osob se odráží i ve skutečnosti, že jsou mezi obyvateli Prahy zastoupeny ve značném počtu i občané zemí mimo evropský kontinent. Přesto je logické, že největší migrační proudy zaznamenáváme ze zemí (dříve) sousedících s Československou republikou.

TABULKA /11

POČTY OSOB SE STÁTNÍ PŘÍSLUŠNOSTÍ VE VYBRANÝCH 3. ZEMÍ (NAD 1 TIS. OSOB) PODLE TYPU POBYTU NA ÚZEMÍ PRAHY K 31. 12. 2018 A PODÍL TRVALÉHO POBYTU, V %

Země	celkem			trvalý pobyt			Podíl - trvalý pobyt v %
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	
Ukrajina	26 149	24 969	51 118	17 669	17 701	35 370	69,19
Rusko	10 205	13 788	23 993	5 674	6 996	12 670	52,81
Vietnam	6 678	6 369	13 047	5 846	5 401	11 247	86,20
Spojené státy	3 466	3 118	6 584	1 204	648	1 852	28,13
Čína	2 722	2 409	5 131	1 700	1 514	3 214	62,64
Kazachstán	1 668	2 248	3 916	480	681	1 161	29,65

Země	celkem			trvalý pobyt			Podíl - trvalý pobyt v %
	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	
Bělorusko	1 150	1 401	2 551	550	681	1 231	48,26
Indie	1 724	789	2 513	253	88	341	13,57
Srbsko	1 092	682	1 774	783	488	1 271	71,65
Uzbekistán	1 186	494	1 680	458	254	712	42,38
Moldavsko	869	716	1 585	531	511	1 042	65,74
Turecko	1 003	446	1 449	306	108	414	28,57
Korejská republika	630	719	1 349	73	98	171	12,68
Japonsko	498	575	1 073	49	153	202	18,83
Bosna a Hercegovina	660	399	1 059	417	306	723	68,27
Ostatní	10 704	7 532	18 236	5 263	3 107	8 370	45,90
Celkem	70 404	66 654	137 058	41 256	38 735	79 991	58,36

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Zhruba každý devátý obyvatel Prahy v roce 2018 byl státním příslušníkem mimo státy Evropské unie. Téměř 90 tisíc činil počet občanů zemí z býv. SSSR, výrazně nejvíce z Ukrajiny. Přitom jde v případě tohoto státu o zřetelně proměnlivý vývoj v uplynulém období – po prudkém nárůstu do r. 2009 je patrná několikaletá stagnace a od roku 2013, vzhledem k recesi české ekonomiky, dochází k několikatisícovému poklesu. V posledních letech dochází k opětnému růstu, avšak teprve v roce 2018 je překročen počet 50 tisíc dosažený v r. 2009. Jen minimální a krátkodobá stagnace byla zaznamenána u občanů Ruska; progresivní trend růstu je patrný z toho, že za posledních deset let (do roku 2018) se navýšil počet občanů tohoto státu s pobytem v Praze o více než jednu polovinu (oproti konci roku 2008). V případě třetí nejpočetnější země původu – Vietnamu byl přírůstek relativně nižší (cca 20 %), ale meziroční zvyšování je dlouhodobě pravidelné.

Mimořádné jsou však rozdíly mezi podíly trvalého pobytu, které signalizují stabilitu populace příslušné země. Na čele je Vietnam jehož téměř všichni občané pobývají v Praze se statusem trvalého pobytu (!), což ukazuje na vysoký stupeň integrace (stabilizace). Nad průměrem se umísťuje výrazně Ukrajina a dále zřetelně i státy býv. Jugoslávie – Srbsko, Bosna a Hercegovina (srovnej obdobně Chorvatsko). Naopak malý podíl trvalých pobytů vykazují asijské země i USA (v případě USA i přes celkem značný relativní růst)..

TABULKA / 12

PODÍLY CIZINCŮ Z 3. ZEMÍ NA CELKOVÉM POČTU CIZINCŮ 3. ZEMÍ (S PODÍLEM VĚTŠÍM NEŽ 1 %) A CIZINCŮ ZE VŠECH ZEMÍ CELKEM – NA ÚZEMÍ PRAHY, V %, K 31. 12. 2018

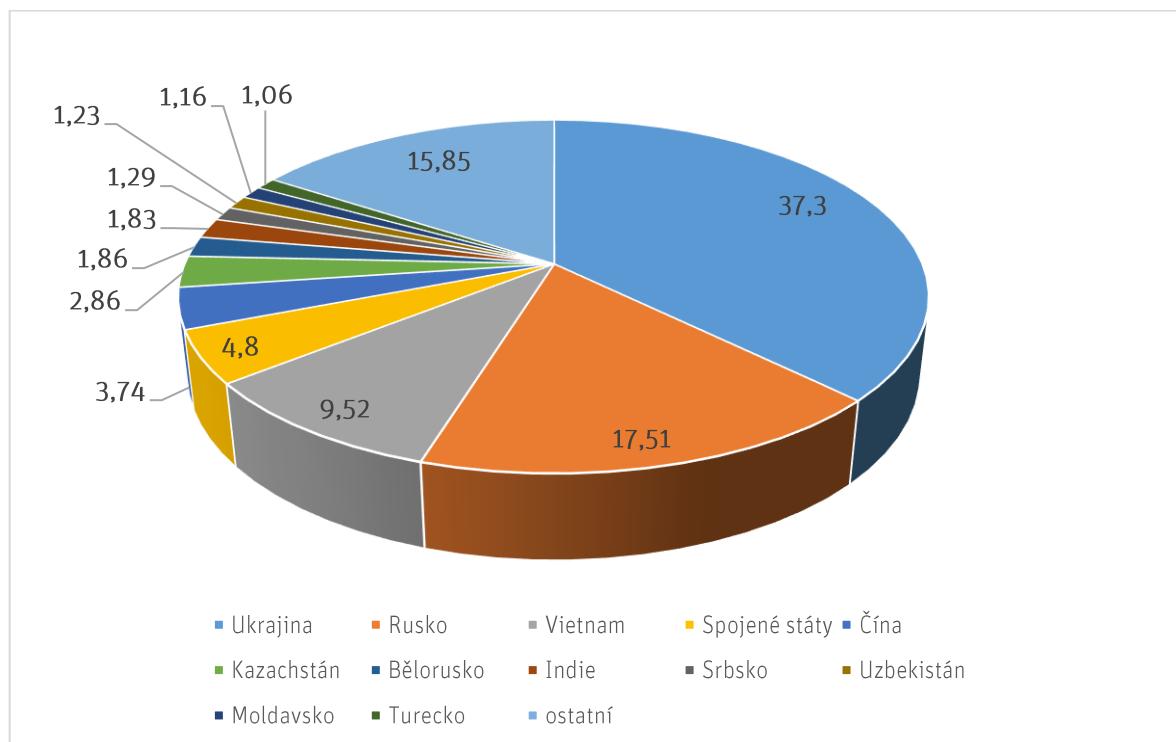
	Celkem cizinci 3. země	Celkem cizinci Praha
Ukrajina	37,30	24,74
Rusko	17,51	11,61
Vietnam	9,52	6,31
Spojené státy	4,80	3,19
Čína	3,74	2,48
Kazachstán	2,86	1,89
Bělorusko	1,86	1,23
Indie	1,83	1,22
Srbsko	1,29	0,86
Uzbekistán	1,23	0,81
Moldavsko	1,16	0,77
Turecko	1,06	0,70
ostatní	15,85	10,51

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie

Zcela bez konkurence je zastoupení Ukrajiny, jejíž podíl na cizincích z 3. zemí se blíží 40 % a tvoří plnou $\frac{1}{4}$ všech cizinců v Praze. Státy z býv. SSSR pak jako celek tvoří 2/3 cizinců mimo Evropskou unii.

GRAF / 07

PODÍLY OSOB-CIZINCŮ Z VYBRANÝCH 3. ZEMÍ NA CELKOVÉM POČTU CIZINCŮ 3. ZEMÍ, V %, K 31. 12. 2018

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

Z údajů v tabulce 11 pak vyplývají velké diference mezi trvalým pobytom jednotlivých zemí této agregace. Známé integrační snahy občanů Vietnamu (ale také např. Číny) se promítají do mimořádně vysokého podílu trvalých pobytů. Vysoko nad průměrem je i Ukrajina s téměř 70% podílem trvalého pobytu, která tak ovlivňuje celý průměr skupiny 3. zemí (bez Ukrajiny činí průměr necelých 52%). Přesto zůstává průměr této agregace vysoko nad průměrem zemí EU a žádný z unijních států (vyjma zvláštní situace Chorvatska) se průměru ani nepřibližuje a podíl 3. zemí je v podstatě dvojnásobný. Naopak velmi nízký je podíl trvalých pobytů u řady zemí asijského „dálného východu“ – Indie, Korejské republiky, Japonska aj., které spolu s dalšími státy (Thajsko, kavkazské republiky býv. SSSR, ale také Spojené státy) ovlivňují současný nižší podíl trvalé formy než celkového souhrnu pobytů (58,36 % resp. 66,32 %).

Z údajů však vyplývá, že stabilita skupiny cizinecké populace – státních příslušníků některých 3. zemí – je vysoká. Tento zdroj pro nabídkovou stranu trhu práce je stále více zakotven v bilanci pracovních sil a s jeho dlouhodobou existencí je třeba počítat resp. jeho potřebu a existenční vlivy v dlouhodobé perspektivě vyhodnotit. Vzhledem k jeho kapacitnímu rozsahu (a také struktuře profesní, věkové, apod.) pak nelze zjevně zjednodušovat časovou flexibilitu jeho využitelnosti a považovat jej za „dočasný zdroj“.

Velká část identifikovaných rozdílů ať sumárních, tak u jednotlivých zemí, je dána odlišnostmi v zastoupení genderových skupin, které jsou oproti zemím Evropské unie podstatně výraznější. Hlavními rozdíly jsou: výrazně větší podíl žen v případě 3. zemí o 8 p.b. (v řadě zdrojově významných zemí nad 50%) a zcela odlišný podíl trvalých pobytů žen, který je vyšší o plných 23 p. b. (EU28 – 35 %, 3. země 58 %!).

**PODÍL ŽEN Z CELKOVÉHO POČTU OBČANŮ PŘÍSLUŠNÉ ZEMĚ A PODÍL ŽEN S TRVALÝM POBYTEM Z CELKOVÉHO
POČTU ŽEN PŘÍSLUŠNÉ ZEMĚ, 3. ZEMĚ, V %, K 31. 12. 2018**

	Podíl žen počet celkem v %	Podíl žen trvalý pobyt v %
Ukrajina	48,85	70,89
Rusko	57,47	50,74
Vietnam	48,82	84,80
Spojené státy	47,36	20,78
Čína	46,95	62,85
Kazachstán	57,41	30,29
Bělorusko	54,92	48,61
Indie	31,40	11,15
Srbsko	38,44	71,55
Uzbekistán	29,40	51,42
Moldavsko	45,17	71,37
Turecko	30,78	24,22
Korejská republika	53,30	13,63
Japonsko	53,59	26,61
Bosna a Hercegovina	37,68	76,69
Makedonie	35,05	55,43
Arménie	45,70	64,76
Ázerbájdžán	38,52	32,83
Mongolsko	61,07	84,35
Gruzie	44,21	45,11
Filipíny	69,20	14,14
Izrael	39,16	45,80
Thajsko	90,95	17,41
Kyrgyzstán	51,22	40,95
Sýrie	39,79	50,00
Kanada	43,07	33,90
Ostatní (pod 500 osob)	34,51	38,18
3. země celkem	48,63	58,11

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, půropočty IPR/SSP

Předchozí tabulka ukazuje na některé konkrétní rozdíly. Jsou do ní zařazeny všechny státy, jejichž počet pobývajících občanů v Praze v roce 2018 překročil 500 osob. Jsou patrné velké rozdíly, a to v různých charakteristikách hodnocení. Do jedné skupiny, ve které podíl žen na celkovém počtu je sice obdobný sumárnímu podílu za všechny 3. země, tj. cca 50 %, ale zastoupení žen s trvalým pobytom je velmi vysoké, patří země s nejvyšším počtem cizinců – Ukrajina, Vietnam, Čína (ale také Moldavsko, Arménie, Mongolsko). Pro ženskou populaci těchto zemí je Praha velmi atraktivní, a to z dlouhodobého hlediska. Velký podíl u trvalého pobytu žen byl zaznamenán i v případě zemí býv. Jugoslávie - Bosny a Hercegoviny a Srbska. Při bližším pohledu bychom zjistili, že vysoký podíl trvalých pobytů žen je spojen s jejich pracovním zapojením do odvětví, ve kterých cizinci tvoří podstatnou kapacitu živé práce a tedy i závislost na ženské pracovní síle je značně vysoká.

Mezi země s celkovým malým podílem žen, ale také minimálním podílem s trvalým pobytom patří Turecko a Indie, což odráží některá specifika genderové rovnosti. Do skupiny zemí sice s výrazným až mimořádným zastoupením ženské složky z celkového počtu občanů příslušného státu, ale s velmi nízkým podílem trvalého pobytu se řadí Korea, Filipíny a z části také Japonsko. Extrémem je Thajsko, kdy 90 % pobývajících státních příslušníků jsou ženy, ale trvalý pobyt byl zaznamenán pouze u 1/10 z nich.

Pokud jde o Rusko, mírně nadprůměrný podíl žen z celku je kompenzován nižším podílem trvalých pobytů, přesto překračuje počet žen s ruským občanstvím o 3,5 tisíce počet mužů.

4. Počet cizinců podle věkové struktury a vybraných zemí – hl. m. Praha

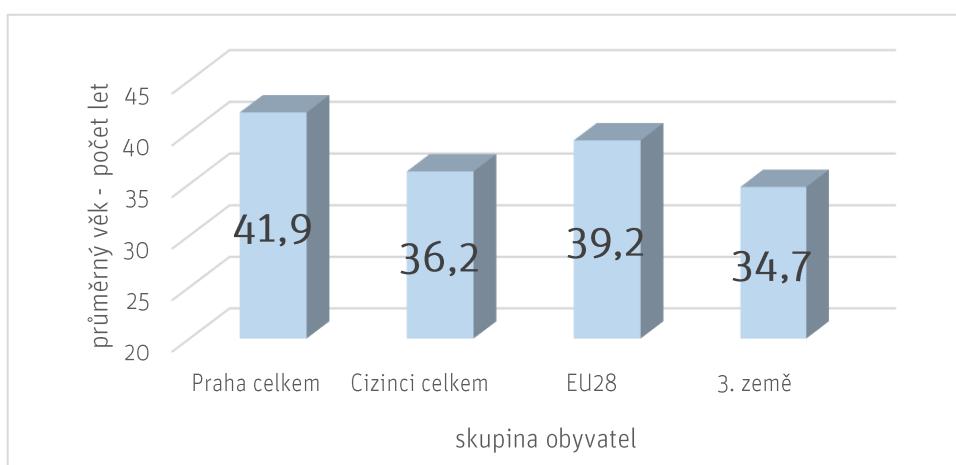
Vzhledem k dostupnosti údajů se týkají dále uvedená data a z nich provedené propočty 31. 12. 2017. Tento zpětný časový posun neovlivňuje významně jejich kvalitu, a to zejména ve vztahu ke stále rostoucím podílům trvalých pobytů. (Úroveň podrobnosti odpovídá záměrům této stručné analytické sondy a není podrobnou demografickou analýzou).

Věk cizinecké populace je jedním z rozhodujících faktorů, od kterého lze odvozovat rozsah tohoto zdroje potenciálu pro pražský pracovní trh a jeho perspektivu. Průměrný věk je propočítán z pětiletých věkových skupin, za základ se stanovila polovina tohoto intervalu. Zejména pak srovnání s podíly jednotlivých věkových skupin a průměrného věku většinové (celkové) bydlící populace v Praze (ale i celé České republiky) naznačuje zdrojový význam i jeho stabilitu.

Pro dodržení srovnatelnosti se strukturou předchozího textu, ale také vzhledem k určitým odlišnostem je pro základní přehled ponecháno rozlišení na osoby s příslušností k zemím EU a tzv. 3. zemím. Již celkový pohled naznačuje značné, pro problematiku pracovního trhu, velmi důležité rozdíly. Souhrnně je můžeme znázornit takto:

GRAF / 08

PRŮMĚRNÝ VĚK SKUPIN BYDLÍCÍCH OBYVATEL, PRAHA, ROK 2017, POČET LET

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, Český statistický úřad, propočty IPR/SSP

Průměrný věk obyvatele Prahy již překračuje výrazně 40 let. (Po odečtu cizinecké populace by se průměrný věk obyvatel Prahy se státní příslušností ČR posunul až do rozpětí 43 – 44 let!). Průměrný věk všech cizinců je o více než 5 let nižší, a to vlivem zejména skupiny občanů ze 3. zemí, u které věkový průměr nedosahuje ani 35 let. Rozdíl mezi tuzemci a zahraničními osobami (3. zemí) se tak přibližuje 10 letům! Tento skutečně markantní rozdíl svědčí o perspektivním potenciálu cizinecké složky obyvatelstva.

Poznámka:

Tato stručná analýza je rámcovým přehledem, proto neobsahuje podrobnější členění věku u jednotlivých zdrojových zemí podle druhu pobytu, tj. trvalého a přechodného. Základní struktura se však jeví u obou skupin obdobná, neboť některé odlišnosti podílů věkových skupin se vzájemně kompenzují. Mimo to je toto zařazení v určité části cizinecké populace dáno současnou délkou pobytu a v průběhu několika málo let může s velkou pravděpodobností dojít k přesunům s posílením skupiny trvalých pobytů. Některé dále uvedené informace avizují nezbytnost bližších rozborů včetně sociálních, sociologických atd.

3a. Země Evropské unie

Celkový průměrný věk občanů států EU se sice přibližuje průměru za celou Prahu, to znamená většinové populaci, ale existují velké diference mezi jednotlivými zeměmi. Rozdíl činí více než 15 let!

TABULKA / 14

PRŮMĚRNÝ VĚK CIZINCŮ ZE ZEMÍ EU POBÝVAJÍCÍCH V PRAZE, ROK 2017, POČET LET

Pořadí	Země	Průměrný věk	Pořadí	Země	Průměrný věk
1	Rakousko	50,8	15	Malta	39,8
2	Německo	47,9	16	Finsko	39,5
3	Lucembursko	46,1	17	Bulharsko	39,4
4	Irsko	45,2	18	Španělsko	39,3
5	Velká Británie	45,2	19	Slovinsko	39,3
6	Itálie	45,2	20	Francie	38,9
7	Švédsko	45,1	21	Portugalsko	37,1
8	Dánsko	45,0	22	Slovensko	36,9
9	Řecko	42,9	23	Litva	36,6
10	Chorvatsko	42,9	24	Maďarsko	34,5
11	Nizozemsko	41,8	25	Lotyšsko	34,4
12	Kypr	41,4	26	Estonsko	34,4
13	Polsko	41,2	27	Rumunsko	32,3
14	Belgie	40,5		EU28 bez ČR	39,2

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

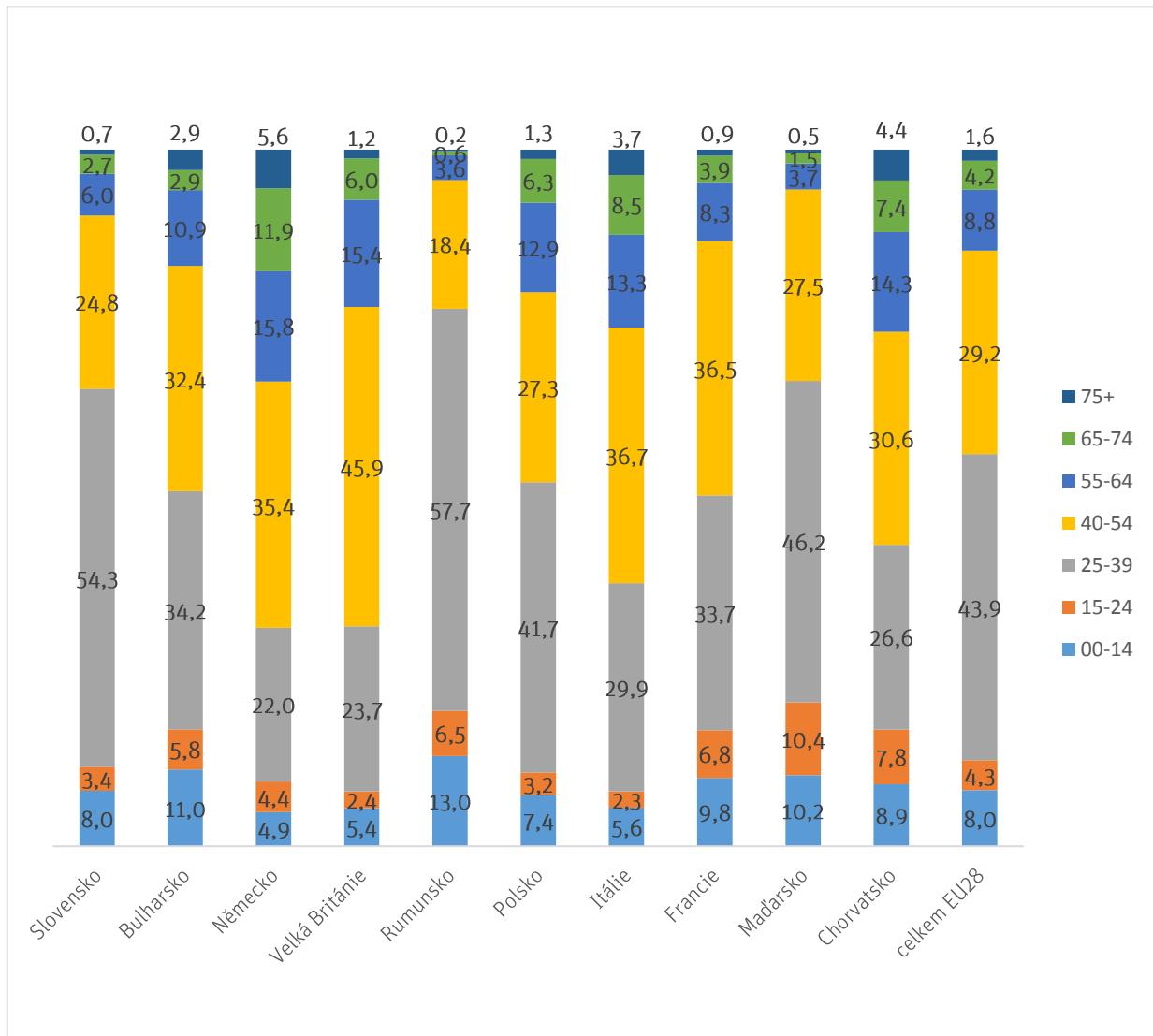
Zatímco mezi země s nejvyšším věkovým průměrem patří výhradně původní unijní státy, zejména sousedící s ČR, na opačné straně s nejnižším průměrem věku jsou státy býv. socialistického bloku. Rozdílnost věku je dána jak současným účelem pobytu, tak i některými historickými faktory. Lze předpokládat, že diference více-méně v obdobném rozdílu let budou existovat i v dalším (nejméně střednědobém) období, pravděpodobně s určitým růstem počtu let u většiny zemí obou marginálních skupin.

Zásadním je však pohled na věkovou na strukturu zemí s největším počtem jejich pobývající občanů v Praze. I když věková struktura není podrobně analyzována i podle druhu pobytu, vytváří základ predikce potenciálu pracovní síly. Důležité z hlediska provozu města je také sledování rozsahu cizinecké populace jak v nejnižších, tak i nejvyšších věkových skupinách, kdy v obou případech jde vlastně o perspektivně stabilizující se skupiny obyvatel hlavního města.

V případech některých zemí je zastoupení věkových skupin až extrémní. A to jak na straně skupin s nejnižším, tak u skupin s nejvyšším věkem. Ve vztahu k problematice cizinců jako potenciálu pracovní síly můžeme konstatovat rovněž zřetelné rozdíly, neboť se pohybuje zastoupení (u států s nejpočetnější populací) u souhrnu počtu osob za věkové skupiny 25-64 let*/ v rozmezí 70-85 %. Hodnocení profitu cizinců pro pražskou ekonomiku je však někdy obtížné. Zejména u skupiny trvalého pobytu, kde může být ekonomická aktivita rozdílná. Přes tyto aspekty je však zřejmé, že přínos těchto zemí jako zdroje pracovní síly je velmi významný.

*/ věková agregace 25-64 let je zvolena z těch důvodů, že ve věkové skupině 20-24 let jsou u velké části zemí zařazeny osoby studující na vysokých školách, jejichž pracovní potenciál je omezený resp. značně flexibilní.

ZASTOUPENÍ VĚKOVÝCH AGREGACÍ POPULACE S POBYTEM V PRAZE ZE ZEMÍ EU S NEJVĚTŠÍM CELKOVÝM POČTEM JEJICH OBČANŮ V PRAZE, ROK 2017, V %

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, Český statistický úřad, propočty IPR/SSP

Graf potvrzuje značné diference jednotlivých zemí ve věkové struktuře jejich pobývajících občanů v Praze. Do skupiny zemí s potenciálně největší ekonomickou aktivitou, tzn. osobami z věkové agregace 25 – 64 let, patří Polsko (81,8 %), ale zejména Velká Británie (84,9 %) a Slovensko (85,2 %). Nejméně jsou v tomto věkovém rozpětí zastoupeni občané Německa (73,2 %) a Chorvatska (71,4 %). Perspektivní potenciál Slovenska a také Rumunska se opírá o mimořádně silně skupiny mladších osob (25 – 39 let), jejichž podíl překračuje plnou polovinu občanů těchto zemí pobývajících v Praze a je výrazně nad průměrem EU28 (v případě Slovenska ve značném počtu z důvodu zaměstnání po ukončení studia na VŠ). Naopak nejmenší podíl této skupiny byl zaznamenán u Německa a Velké Británie s méně než ¼; avšak tyto dvě země jsou v popředí jak u skupiny 40 – 54 let a také u skupiny 55 – 64 let.

V případě nejnižších věkových skupin vykazují dosud vysoké podíly nad 10 % Maďarsko, Bulharsko a především Rumunsko. Na opačné straně je zastoupení skupin nejvyššího věku největší u Itálie a Chorvatska s cca 12 %, ale výrazně v čele je podíl starších občanů Německa, kde každý šestý pobývající v Praze (17,5 %) překročil věk 65 let.

Následující tabulka uvádí absolutní počty osob jednotlivých věkových skupin u 10 nejpočetněji zastoupených zemí EU.

**POČET OSOB V JEDNOTLIVÝCH VĚKOVÝCH AGREGACÍ U ZEMÍ EU S NEJVĚTTŠÍM CELKOVÝM POČTEM JEJICH OBČANŮ
S POBYTEM V PRAZE, ROK 2017**

	00-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-74	75+
Slovensko	2 415	1 037	16 447	7 522	1 830	816	224
Bulharsko	501	262	1 557	1 473	496	130	134
Německo	191	172	861	1 381	618	466	217
Velká Británie	211	94	917	1 776	596	231	48
Rumunsko	471	235	2 099	670	130	22	8
Polsko	243	106	1 374	899	425	207	44
Itálie	153	63	824	1 010	367	235	101
Francie	270	188	928	1 004	229	108	24
Maďarsko	232	237	1 049	625	85	34	11
Chorvatsko	133	117	397	457	214	111	66
Celkem EU28	5 236	2 797	28 621	19 020	5 701	2 718	1 036
Cizinci celkem	21 294	25 989	70 453	52 213	16 834	5 788	2 497

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie, propočty IPR/SSP

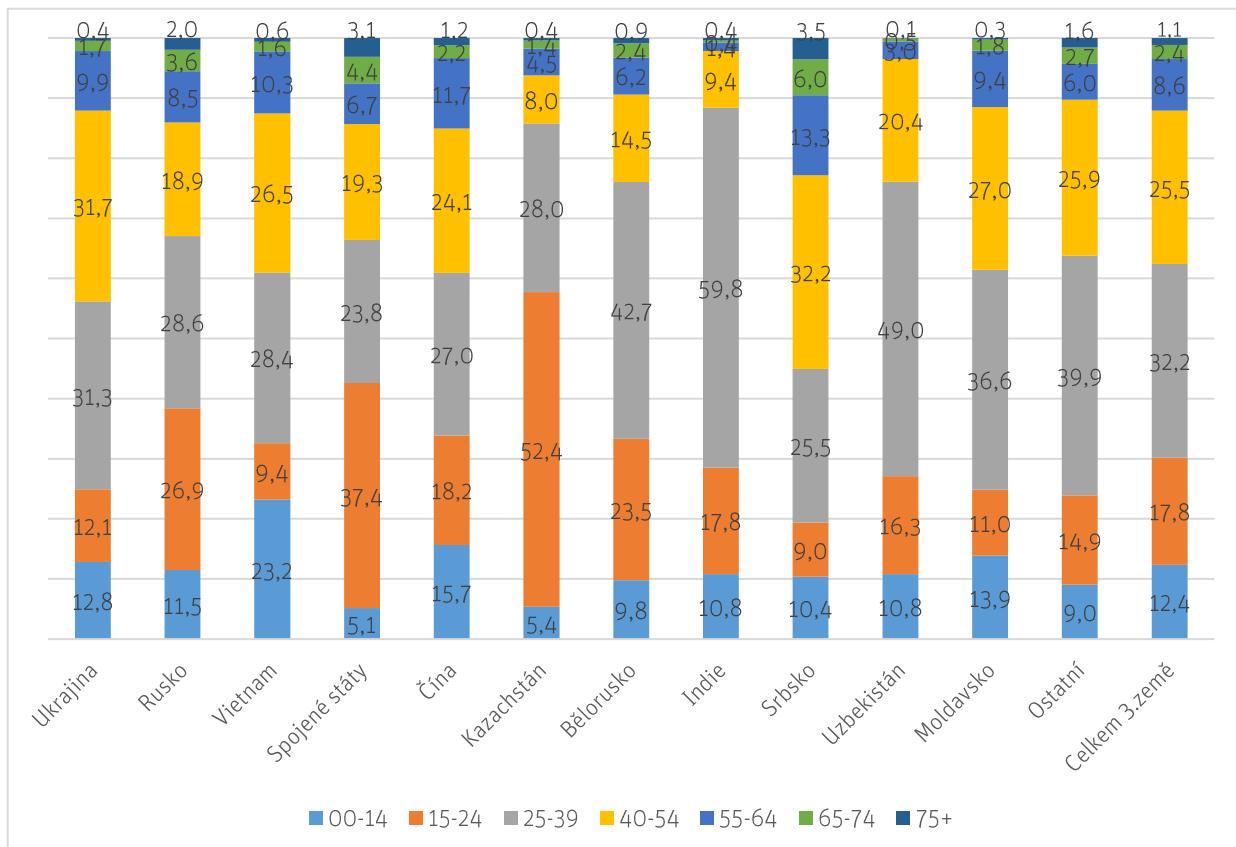
Na území Prahy žilo v roce 2017 více než 5 tisíc dětí ze zemí EU28 ve věku do 14 let, což svědčí o určité integrační úrovni, a to zejména občanů Slovenska. Téměř 30 tisíc osob ve věku 25 – 39 let a téměř 20 tisíc ve věku 40 – 54 let tvoří základní zdroj pracovních sil. Kolem 4 tisíc osob nad 65 let zmíněnou integrační intenzitu potvrzuje.

3b. Ostatní, tzv. 3. Země

Tzv. 3. země zcela zásadně ovlivňují celkovou věkovou strukturu pražské cizinecké populace. Nejen jejich dvojnásobným počtem než je počet občanů zemí EU28, ale především početním obsazením jednotlivých věkových skupin. Navíc diference podílů jednotlivých věkových skupin je u některých zemí zřetelně nadprůměrná. Týká se to jak věkových skupin tvořících zdrojový potenciál pracovních sil, tak i věkových skupin „okrajových“.

GRAF / 10

ZASTOUPENÍ VĚKOVÝCH AGREGACÍ U 3. ZEMÍ S NEJVĚTŠÍM CELKOVÝM POČTEM JEJICH OBČANŮ S POBYTEM V PRAZE, ROK 2017, V %

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie; propočty IPR/SSP

Z grafu jsou patrné rozdíly jednotlivých věkových nejen mezi zeměmi v rámci skupiny 3. zemí, ale při srovnání s předchozím grafem (09) jak s jednotlivými vybranými zeměmi EU, tak výrazně i při srovnání s celkovým průměrem těchto zemí. Relativně největší rozdíly jsou u nejnižších věkových skupin. Zatímco v případě celkového průměru za země EU dosahuje podíl skupiny 0-4 let – 8,0 %, v případě 3. zemí činí tento podíl 12,4 %. Ještě výraznější je však podíl u další věkové skupiny 15-24 let, kde oproti podílu zemí EU – 4,3 % dosahuje podíl u 3. zemí čtyřnásobku na úrovni 17,8 %! Znamená to, že v souhrnu podíl těchto mladých osob do 24 let překračuje u 3. zemí 30 % pobývající populace. U některých zemí je tento podíl ještě vysoce překročen – Vietnam, Rusko, Čína a v případě USA a především Kazachstánu v mimořádném rozsahu.

Z hlediska potenciálu pro trh práce je to zajímavé zjištění, zejména z pohledu aktuální kapacity využití a současného efektu. Zatímco podíly ekonomicky nejaktivnější části populace, tj. 25 – 64 let tvoří v případě zemí EU více než 80 %, u skupiny 3. zemí je to výrazně pod 70 % (při přípočtu části věkové skupiny 15-24 let u těchto zemí činí odhad max. 75 %). Tohoto podílu však v podstatě dosahuje (bez dopočtu) největší zdrojová země – Ukrajina. Z dlouhodobého hlediska však může být přesun osob do vyšších věkových skupin u 3. zemí posilujícím zdrojem.

Věkovou strukturu u řady zemí ovlivňuje účel pobytu, a to i z hlediska pracovní aktivity. Zde mohou působit i některé důvody sociální, kulturní (viz např. podíly žen apod.)

Rozdíly v potenciální kapacitě pracovní aktivity mezi jednotlivými skupinami podle typu zemí sice vyrovnávají absolutní počty s převahou 3. zemí, ale současně tato početní převaha zvýrazňuje i vysoké počty osob spadajících do nejnižších věkových struktur právě u těchto zemí. To je patrné z komparace údajů v následující tabulce a předchozí tabulce 15.

TABULKA / 16

POČET OSOB V JEDNOTLIVÝCH VĚKOVÝCH AGREGACÍ 3. ZEMÍ S NEJVĚTTŠÍM CELKOVÝM POČTEM JEJICH OBČANŮ S POBYTEM V PRAZE, ROK 2017

	00-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-74	75+	Celkem
Ukrajina	6 255	5 884	15 251	15 455	4 834	835	217	48 731
Rusko	2 640	6 179	6 578	4 339	1 959	820	451	22 966
Vietnam	2 930	1 182	3 577	3 339	1 303	199	81	12 611
Spojené státy	344	2 504	1 592	1 291	451	297	208	6 687
Čína	756	879	1 303	1 160	563	104	58	4 823
Kazachstán	195	1 902	1 018	290	162	50	14	3 631
Bělorusko	229	549	996	339	144	55	20	2 332
Indie	228	375	1 263	199	30	8	8	2 111
Srbsko	177	153	434	548	226	102	60	1 700
Uzbekistán	179	271	813	338	49	8	1	1 659
Moldavsko	213	168	561	414	144	28	4	1 532
Ostatní 3. země	1 912	3 146	8 446	5 481	1 268	564	339	21 156
Celkem 3. země	16 058	23 192	41 832	33 193	11 133	3 070	1 461	129 939

Zdroj: Ředitelství služby cizinecké policie; propočty IPR/SSP

Počet dětí ve věku do 14 let překročil na konci roku 2017 16 tisíc a spolu s další skupinou – do 24 let – dosáhl počet osob plných 40 tisíc. Ve skupině 20-24 let jsou silně zastoupeni studenti vysokých škol. Týká se to z velké části zemí býv. SSSR – Ruska (4,4 tis. vysokoškoláků), Kazachstánu (1,3 tis.). Relativně méně je to v případě Ukrajiny (1,9 tis. vysokoškoláků) a znamená to větší pracovní zapojení i mladých Ukrajinců. Překvapující je malé studijní zapojení 20-24 letých občanů USA, neboť na VŠ studuje pouze o něco více než 10 % z celkového počtu této věkové skupiny (0,3 tis.). Jde zřejmě o maximální nabývání přímo pracovních zkušenosí. Tyto i další údaje a informace by si však vyžádaly pro jejich objektivizaci bližší zjišťování a rozbor. Pro trh práce je však rozhodující, že tyto země se svým potenciálem více než 85 tisíc osob ve věku 25-64 let představují zhruba 10 % celkové pražské zaměstnanosti.

Shrnutí

- V roce 2018 překročil na území Prahy počet cizích státních příslušníků 200 tisíc (207 tis.), což je 36,5 % počtu cizinců s registrovaným pobytom v ČR.
- **Cizinecká populace tvoří přes 15 % obyvatel Prahy a je tak nezastupitelnou zdrojovou kapacitou pro pražský trh práce, a to zejména proto, že rozhodujícím důvodem pobytu na území Prahy je zaměstnání.**
- Počet občanů ze zemí Evropské unie tvoří 1/3 a občané z ostatních tzv. 3. zemí 2/3. (Vývoj u 3. zemí je citlivější na politické změny.)
- Mezi zeměmi EU je zcela nejpočetněji zastoupeno Slovensko (více než 31,5 tisíce občanů, tj. téměř $\frac{1}{2}$ cizinců z těchto zemí EU), rychle roste počet občanů Rumunska a Bulharska.
- Ze zemí ostatních (tzv. 3. zemí) je dlouhodobě v čele Ukrajina (více než 51 tisíc občanů tvoří téměř 40 % osob ze 3. zemí), následuje Rusko – 24 tisíc, Vietnam 13 tisíc a Spojené státy více než 6 tisíc osob,
- Stabilitu této části pražské populace, významnou ve vztahu k potenciálu pracovní síly, potvrzuje, že téměř 50 % ze všech cizinců (přes 100 tis.) již má trvalý pobyt!

- Rozdílné podmínky pobytu mezi zeměmi EU a zeměmi ostatními, ale především mimořádný růst atraktivity Prahy (celé ČR) pro cizince 3. zemí jsou patrné z toho, že **trvalý pobyt má „pouze“ 30 % občanů ze zemí EU, ale téměř 60 % osob se státní příslušností 3. zemí!** (Podíl trvalých pobytů u 3. zemí vzrostl od roku 2011 ze 40 % o 20 procentních bodů!)
- Mimořádná integrace je patrná u občanů Vietnamu, jehož téměř všichni občané (přes 85 %) pobývají v Praze se statusem trvalého pobytu (!). Nad průměrem se umísťuje výrazně Ukrajina a dále zřetelně i státy býv. Jugoslávie – Srbsko, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko. Naopak malý podíl trvalých pobytů vykazují asijské země i USA a v případě zemí EU velká část původních unijních zemí západní Evropy.
- Poměr mezi počtem mužů a žen je v Praze zřetelně odlišný - v případě zemí 3. zemí vyrovnaný 50 : 50, u skupiny zemí EU převládají muži (poměr 60:40).
- Podíl žen s trvalým pobytom je u geo-politických (statistických) agregací však ještě podstatně rozdílnější – v případě zemí EU je cca 35 %, ale u 3. zemí téměř 60 %. (U jednotlivých zemí je však velmi diferencovaný a vedle účelu pobytu mohou ovlivňovat kulturní, sociální, etnické aj. aspekty).
- Potenciální stabilitu cizinecké populace pro trh práce určuje i věková skladba. **Průměrný věk cizinců je o cca 5 let nižší než všech obyvatel Prahy. Při srovnání pouze pražské/tuzemské populace a cizinecké populace se však rozdíl výrazně zvyšuje a např. v porovnání s občany 3. zemí je to téměř o 10 let!**
- V rámci skupiny zemí EU má nejvyšší věkový průměr Německo a Rakousko, nejnižší býv. socialistické státy Slovensko, Maďarsko, Rumunsko, Estonsko. Podíl osob do 14 let je 8 %, ve skupině 15-24 let 4,3 %. V ekonomicky nejintenzívnejším věku 25-64 let je více než 80 % osob, tzn. zdroj zaměstnanosti na úrovni cca 85 % populace této skupiny zemí.
- V rámci 3. zemí je věková struktura značně odlišná – s větším zastoupením nejnižších věkových skupin! Skupina do 14 let se podílí více než 12 %, 15-24 let téměř 18 %. Nadprůměrné zastoupení mladých osob do 24 let je u Ruska, Kazachstánu a Spojených států. Při jejich stabilizaci je to však ve střednědobém horizontu mimořádný zdroj pracovní síly - nelze však předpokládat u všech zemí. Při připočtení části ekonomicky aktivních ze skupiny do 24 let činí zdroj pro pracovní trh v současné době cca 80 % evidovaných cizinců 3. zemí.

Na otázku v úvodu této analýzy o perspektivnosti cizinců jako zdroje zaměstnanosti v Praze je možno odpovědět kladně. Cizinci jsou nejen v současnosti významnou součástí pražské populace a nezbytným zdrojem pracovní síly, ale svou strukturou podle státní příslušnosti, početnosti, demografickými a dalšími faktory se stávají stabilní součástí i pražské populace budoucí. Tato stabilizace se jeví jako nutná pro zajištění potřeb trhu práce. Stabilitu však nelze chápout jako neměnnost a je třeba počítat s vývojem sociálně-ekonomicke pozice této skupiny obyvatel, která se odraží i v jejich pracovní aktivitě, např. v charakteru profesí.

Z dlouhodobém pohledu je také třeba posoudit i scénář stagnace či snížení růstového trendu příchodu cizinců ze zemí, které jsou v současnosti největším zdrojovým potenciálem. To znamená určitý pokles mj. atraktivity českého/prážského pracovního trhu resp. existenčních podmínek v konkurenci s jinými zeměmi/regiony nebo přímo zdrojových zemí samotných. Tyto globální i lokální, politické, migrační ... aj. změny, které by případně výrazněji ovlivnily nabídkovou stranu bilance pracovních sil v Praze, zasáhnou o to důrazněji zdroje již existující-stabilizované, především tuzemské. Rovnovážnost mezi nabídkou a poptávkou na trhu práce, jak z hlediska celkových potřeb, tak významně i z hlediska profesní struktury, bude náročným procesem, který již přesáhne demografické atributy populace, ale bude se dotýkat i mezirodovových vazeb, zejména vazeb zaměstnání-vzdělávání, zaměstnání-kvalita života apod. Takový rozbor ale vyžaduje podrobnější analýzu, a to jak v oblasti demografické, sociální a také určitou prognózu zahraničního i vnitropolitického vývoje, včetně některých šetření sociologických, environmentálních apod.

1. Metodika počtu cizinců

Vymezení pojmu a pobytu cizince v ČR

Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky. 1. 1. 2014 vstoupil v platnost nový zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky. Tento zákon přinesl řadu změn. Jednou z nejzásadnějších změn je, že nová právní úprava v plné míře umožňuje existenci dvojího státního občanství. Další významnou změnou je umožnění získání státního občanství ČR pro cizince druhé generace žijící v ČR tzv. prohlášením, kdy po splnění zákonného podmínek má cizinec na nabytí státního občanství České republiky právní nárok. Tyto změny se promítly i v číselných údajích o nabývání státního občanství za rok 2014.

Pobyt cizinců v ČR se řídí zejména zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a pro specifické skupiny cizinců zákonem č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů (blíže viz kapitola 2. Mezinárodní ochrana a azylová zařízení), zákonem č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců, ve znění pozdějších předpisů (uplatnění tohoto institutu je podmíněno tím, že dočasná ochrana cizinců bude vyhlášena rozhodnutím Rady Evropské unie – taková situace zatím nenastala).

V Doporučení OSN ke statistice zahraniční migrace z roku 1998 je pobyt v délce 3 měsíce až 1 rok považován za krátkodobý pobyt, který nezakládá změnu země obvyklého pobytu. Proto je tato kategorie v tabulkách zahrnována variantně - viz dále.

Vstup, pobyt a vycestování z území České republiky je v kompetenci Ministerstva vnitra, Ministerstva zahraničních věcí a Policie ČR. Cizinec může na území ČR pobývat přechodně nebo trvale. Důvody pro neudělení dlouhodobého víza nebo jiného povolení k pobytu (přechodnému i trvalému) jsou vymezeny zákonem č. 326/1999 Sb. Ministerstvo zahraničních věcí rozhoduje o udělení krátkodobého víza (tj. víza k pobytu do 90 dnů), tato oblast je upravena nařízením Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 810/2009 o kodexu Společenství o vízech (vízový kodex); o prodloužení doby pobytu na krátkodobé vízum pak rozhoduje policie (odbor cizinecké policie). Policie (Ředitelství služby cizinecké policie) rovněž rozhoduje o udělení krátkodobého víza na hraničním přechodu.

K výrazné změně došlo k 1. 1. 2011, kdy vstoupila v platnost novela zákona č. 326/1999 Sb., provedená zákonem č. 427/2010 Sb. Na základě této změny došlo k přenesení působnosti v některých zásadních oblastech z policie na Ministerstvo vnitra, zejména jde o rozhodování o udělení dlouhodobého víza (tj. víza k pobytu nad 90 dnů) a dlouhodobých pobytů občanů třetích zemí a o agendu přechodných pobytů občanů EU a jejich rodinných příslušníků. Agenda trvalých pobytů byla na Ministerstvo vnitra převedena dříve, a to již od 1. 1. 2009.

Lze rozèznat následující kategorie cizinců pobývajících v ČR (dle zákona č. 326/1999 Sb. nebo č. 325/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů):

A. OBČANÉ ZEMÍ EU, NORSKA, ŠVÝCARSKA, ISLANDU A LICHENŠTEJNSKA (ZKRÁCENĚ OBČANÉ EU) A JEJICH RODINNÍ PŘÍSLUŠNÍCI

Rodinní příslušníci občanů EU, kteří sami nejsou občany EU a hodlají pobývat přechodně (déle než 3 měsíce) na území ČR společně s občanem EU, mají odlišný pobytový režim od ostatních občanů třetích zemí (hlava IVa. zákona č. 326/1999 Sb.).

Pozn.: V metodické části textu je používán zkráceně termín „Občané EU“, čímž jsou myšleni občané členských států Evropské unie a občané Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska. Tato definice vychází ze zákona 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. V tabulkové části je však rozlišováno mezi občany EU28 (členské státy EU) a občany Norska, Švýcarska, Islandu a Lichtenštejnska.

1. občané zemí EU a jejich rodinní příslušníci, kteří jsou sami občané EU, bez potvrzení o přechodném pobytu na území nebo povolení k trvalému pobytu

Občané EU mohou na území ČR pobývat přechodně na základě průkazu totožnosti nebo cestovního dokladu, nemusejí disponovat žádným dalším povolením k pobytu. Musí však ohlásit místo pobytu na území policii do 30 dnů ode dne vstupu na území, pokud je předpokládaný pobyt delší než 30 dní (povinnost se nevztahuje na ty, kteří tuto povinnost splnili u ubytovatele).

2. občané zemí EU s potvrzením o přechodném pobytu na území a jejich rodinní příslušníci, kteří nejsou sami občané zemí EU, s povolením k přechodnému pobytu

Doklad „Potvrzení o přechodném pobytu na území“ se vydává na žádost občana EU. Nejedná se o jeho povinnost mít zmíněný doklad k pobytu na území ČR – je to pouze jeho právo o tento doklad požádat. „Potvrzení“ usnadňuje občanům EU jednání s úřady, bankami a dalšími institucemi. Statistiky týkající se těchto osob budou do jisté míry nadhodnoceny. Důvodem je skutečnost, že tyto osoby ukončení svého pobytu na území ČR mnohdy nehlásí a nedochází tak k jejich deregistraci. „Potvrzení o přechodném pobytu na území“ nemá z důvodu evropské legislativy omezenou platnost.

Rodinní příslušníci občana EU, kteří sami nejsou občany EU a hodlají pobývat přechodně na území ČR společně s občanem EU, jsou povinni požádat Ministerstvo vnitra o vydání povolení k přechodnému pobytu, které se vydává formou „Pobytové karty rodinného příslušníka občana EU“ a v případě rodinných příslušníků občanů Norska, Islandu, Lichtenštejnska nebo Švýcarska formou „Průkazu o povolení k pobytu pro cizince“.

3. občané zemí EU a jejich rodinní příslušníci s povolením k trvalému pobytu

(i) Občan EU získá povolení k trvalému pobytu standardně po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR (v zákonem stanovených případech může trvalý pobyt získat i dříve).

(ii) Rodinný příslušník občana EU získá povolení k trvalému pobytu standardně po 5 letech nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR.

(iii) Cizinec, který je nejméně 1 rok rodinným příslušníkem státního občana ČR, který je na území přihlášen k trvalému pobytu, nebo který je rodinným příslušníkem občana jiného členského státu EU, kterému bylo vydáno povolení k trvalému pobytu na území, získá povolení k trvalému pobytu po 2 letech nepřetržitého přechodného pobytu na území ČR.

Občanům EU byl do konce roku 2017 vydáván „Průkaz o povolení k trvalému pobytu občana EU“ s platností na 10 let. Rodinnému příslušníku občana EU je vydáván „Průkaz o povolení k trvalému pobytu“, rovněž s dobou platnosti 10 let. Platnost těchto průkazů lze opakován prodloužit, a to o dalších 10 let. Od 1. ledna 2018 je i občanům EU vydáván „Průkaz o povolení k trvalému pobytu“.

B. OBČANÉ ZEMÍ MIMO EU (ZKRÁCENĚ „OBČANÉ TŘETÍCH ZEMÍ“)

4. občané třetích zemí pobývající v ČR krátkodobě (obecně do 90 dnů) bez víz

Občané třetích zemí mohou na území ČR pobývat přechodně bez víza, stanoví-li tak přímo použitelný právní předpis Evropských společenství - nařízení Rady (ES) č. 539/2001, kterým se stanoví seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci musí mít při překračování vnějších hranic vízum, jakož i seznam třetích zemí, jejichž státní příslušníci jsou od této povinnosti osvobozeni ve znění pozdějších předpisů. Dále mohou občané třetích zemí pobývat na území ČR bez víz na základě mezinárodní smlouvy, na základě nařízení vlády č. 215/2017 Sb., o stanovení výjimek z vízové povinnosti a z osvobození od vízové povinnosti a v některých dalších případech vymezených v § 18 zákona č. 326/1999 Sb.

5. občané třetích zemí pobývající v ČR na základě krátkodobých víz

Seznam třetích zemí, jejichž občané jsou povinni mít při vstupu do schengenského prostoru (ČR je součástí tohoto prostoru) víza, je stanoven výše zmínovaným nařízením Rady (ES) č. 539/2001. Povinnost mít vízum k pobytu na území ČR se vztahuje i na cizince uvedené v nařízení vlády č. 215/2017 Sb., o stanovení výjimek z vízové povinnosti a z osvobození od vízové povinnosti (jedná se o pobyt za účelem výdělečné činnosti).

6. občané třetích zemí pobývající v ČR na základě dlouhodobých víz

Dlouhodobé vízum je udělováno s platností nejdéle na dobu 1 roku, za účelem sezónního zaměstnání nejdéle na dobu 6 měsíců.

Platnost víza, pokud byla stanovena kratší než 1 rok (resp. 6 měsíců), lze prodloužit, maximálně však na dobu 1 roku (resp. 6 měsíců). Na pobyt s uděleným dlouhodobým vízem s dobou platnosti 1 rok, lze navázat pobyt na základě vydaného povolení k dlouhodobému pobytu - toto oprávnění se nevztahuje na pobyt cizince s uděleným dlouhodobým vízem za účelem sezónního zaměstnání.

7. občané třetích zemí s povolením k dlouhodobému pobytu

Jde o povolení navazující na dlouhodobá víza, nebo v případech vymezených zákonem č. 326/1999 Sb. lze o toto povolení požádat i na zastupitelském úřadu ČR bez předchozího pobytu na základě dlouhodobého víza; toto povolení je možné vydat i na dobu delší než jeden rok a jeho platnost lze prodloužit.

8. občané třetích zemí s povolením k trvalému pobytu

Občané třetích zemí mohou o trvalý pobyt požádat:

(i) Obecně po 5 letech nepřetržitého pobytu (započítává se doba pobytu na dlouhodobé vízum a povolení k dlouhodobému pobytu) v ČR. Zároveň se cizinci přizná právní postavení dlouhodobě pobývajícího rezidenta v Evropském společenství na území.

(ii) Po 4 letech nepřetržitého pobytu, a to cizinec, který na území pobývá v rámci přechodného pobytu po ukončení řízení o udělení mezinárodní ochrany.

(iii) Bez ohledu na délku předchozího pobytu, pokud o trvalý pobyt cizinec žádá z humanitárních nebo jiných důvodů hodných zvláštního zřetele, v zájmu ČR nebo pokud o něj žádá nezletilé nebo zletilé nezaopatřené dítě cizince s trvalým pobytom na území za účelem společného soužití rodiny.

Zdroj: Český statistický úřad

2. Právní úprava občanství v České republice

Z dlouhodobého hlediska je potřeba na problematiku pobytu cizinců nahlížet i ve vztahu na jejich zájem získat stání občanství České republiky. Možnost jeho získání je výrazně diferencována podle zemí původu příslušné osoby, jejichž základní členění obsahuje i text naší analýzy. Státní občanství je regulováno právním řádem jednotlivého státu – vzniká, trvá i zaniká na základě práva.

Mezi stěžejní zákony, které pojednávají o občanství, patří zákon č. 186/2013 Sb., o státním občanství České republiky, který nabyl účinnosti 1. ledna 2014. Více na <https://www.mvcr.cz/clanek/informace-k-novemu-zakonu-o-statnim-obcanstvi-cr.aspx>.

Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR

Cizinci jako zdroj pracovní síly pro Prahu

7/2019

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy

Sekce strategií a politik

Vyšehradská 57, 128 00, Praha 2

AUTOR

Ing. Jiří Mejstřík/ mejstrik@ipr.praha.eu, 236 005 676

První vydání

© Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy, 2019

Všechna práva vyhrazena

Elektronická verze dokumentu dostupná na

www.iprpraha.cz/ssp/analyzy